

Toekomstgerichte Rioolwatersurveillance: “Vervolgstappen en rol van de waterschappen in rioolwatermonitoring” (Bijlage)

Sander Mager, Imke Leenen, Marlies Kampschreur, Bert Palsma (Stowa) en Ruud van Esch (Unie)

Besprekstuk (oordeelvormend/besluitvormend)

Gevraagd besluit

1. Kennis te nemen van de vier niveaus (opties die met de bestaande meetinfrastructuur kunnen worden opgepakt) voor rioolwatermonitoring.
2. Het instellen van een koplopergroep met ambtelijke leden van diverse waterschappen en een kwartiermaker/trekker. Focus ligt op verbreding van inzet van riool/influent watersurveillance op waterkwaliteit en daarnaast agenderende en lerende rol op volksgezondheid.
3. Het aanstellen van een bestuurlijke inbrenger die samen met de kwartiermaker verder vorm geeft aan de aanpak en sturing.

De kern van het advies

Het beeldvormende beleidsstuk (CWE 24-07b) geeft de mogelijkheden van de rioolwatermonitoring aan op 4 niveaus en welke mogelijke rollen de waterschappen hierin spelen. Omdat de domeinen waarop rioolwatermonitoring ingezet kan worden verschillen qua inhoud en rolneming, is het belangrijk om deze apart te benaderen.

- niveau 1 ‘Covid-19’: de rol is al helder en vormgegeven in een samenwerkingsovereenkomst tussen VWS, RIVM en de waterschappen.
- niveau 2 ‘Waterkwaliteit’: hier wordt een sturende rol voor de waterschappen voorgesteld.
- niveau 3 ‘Andere infectieziekten en volksgezondheid’: de rol van de waterschappen is helder voor de bescherming tegen ziekten die zich verspreiden via water (pandemische paraatheid). De Inzet van influentmonitoring en rol van de waterschappen bij andere infectieziekten of volksgezondheid kan wisselend zijn, afhankelijk van kennis, specifieke doel en eventueel calamiteit.
- niveau 4 ‘Opsporing criminaliteit en drugsproductie’ hebben de waterschappen een volgende rol door mee te werken als politie of justitie dit vereist.

De structurele inzet van riool/influentmonitoring biedt dus voor de waterschappen aanzienlijke kansen, niet alleen in de strijd tegen Covid-19, maar ook voor een reeks aan andere toepassingen. Voorgesteld wordt om in koplopersgroep met een kwartiermaker/trekker dit verder uit te werken conform besluit 2.

Argumenten

- 1.1 De huidige structurele inzet van rioolwatersurveillance (NRS) voor Covid is een kans, voor de waterschappen, om te onderzoeken hoe de meerwaarde van dit instrument voor urgente watervraagstukken adequaat in te zetten en welke rol daarbij past of waterschappen zouden moeten innemen.
Tijdens de coronapandemie is gebleken dat deze manier van monitoren relatief snel, adequaat en niet-invasief data oplevert. Het geeft de mogelijkheid om zicht te krijgen op de gehele keten van bron tot patiënt of ecologisch systeem. Ook is de NRS een manier om verplichtingen na te komen op waterkwaliteit door betere monitoring op ZZS, de KRW, implementatie van EU-richtlijn Stedelijk afvalwater, verordening hergebruik van stedelijk afvalwater en een veelbelovende manier om de One Health-benadering verder in te vullen.
- 1.2 In verschillende workshops en groepen zijn beelden opgehaald van kansen voor bredere inzet van rioolwatermonitoring en er vinden experimenten plaats. Echter, doelgerichte beweging, afschaling of

opschaling van pilots en voorkomen van dubbel werk ontstaat niet vanzelf. Daarom is dit stuk opgesteld om een beeld van mogelijke en gewenste vervolgstappen nader te bekijken en te beschrijven. Doel is goed en zorgvuldig organiseren van uitvoering met duidelijkheid over rollen, wat collectief gebeurt en wat individuele waterschappen oppakken.

2.1. Naast inhoud is het belangrijk om het proces goed te organiseren zodat de landelijke aanpak gedragen wordt. Welke inhoud en organisatiestructuur precies nodig is voor succesvol vliegwielen bij de waterschappen zal worden uitgewerkt i.s.m. STOWA en Unie. Dit gaat niet vanzelf; hiervoor is het nodig dat er kwartiermaker(s)/trekker(s) zijn die dit vormgeven i.s.m. bestuurlijk inbrenger en STOWA en Unie als opdrachtgever. Hierdoor kan er op termijn mogelijk een helderder afweging worden gemaakt over wat passende rollen, activiteiten en verantwoordelijkheden zijn.

2.2 De kwaliteit van water is één van onze kernactiviteiten. Inzet van rioolwaterzuivering en -monitoring heeft als doel zekerstelling drink- en oppervlaktewaterkwaliteit, inclusief rol in opsporing en handhaving bij (milieu)vervuilers. Het gaat hier om voorkomen en bestrijden van vervuiling aan bron tot en met zorgen voor goed functioneren van de rioolwaterzuivering en gehele waterketen. De doelrealisatie m.b.t. KRW geeft aan dat dit een urgent en belangrijk thema is. .

2.3 De rol van de waterschappen op het vlak van volksgezondheid wordt door verschillende waterschappen anders beleefd. Voorgesteld wordt om ruimte te bieden aan voorlopers (zowel waterschappen als gemeenten, GGDs, zorgorganisaties) om kennis te delen door hen bijeen te brengen en vast te stellen welke gezamenlijke agenda noodzakelijk lijkt.

3. Aangezien er op rolneming en hieraan verbonden verantwoordelijkheden bestuurlijke aspecten zitten en er tegelijkertijd ook vaart nodig is gezien de urgentie van KRW, aansluiten bij momentum van andere organisaties (m.n. RIVM en ministerie VWS) en benodigde instandhouding van de infrastructuur is het verzoek om een bestuurlijke inbrenger die verbonden is aan de koplopergroep. Er zal vanuit de WWE ook een inbrenger zijn, zodat zowel bestuurlijke als ambtelijke betrokkenheid goed geborgd worden.

Bestuurlijk aandachtspunt

Het in de CWE goed bevonden afwegingskader ten behoeve van de integriteitsbeoordeling en ingestelde toetsingscommissie is van toepassing op het gebruik van de NRS.

Besproken in

Interviews en gesprekken met bestuurlijke en ambtelijke sleutelfiguren van waterschappen, ministerie, RIVM, STOWA en deskundigen, bijeenkomst bij Stowa in mei 2023 en werksessie in oktober 2023. De WWE van 9 februari. De leden herkennen de 4 categorieën. De focus op waterkwaliteit wordt belangrijk gevonden waaronder de KRW. Verbindt het voorstel aan bestaande lijnen. Een inbrenger vanuit de WWE wordt ondersteund.

Financieel

De kosten voor kwartiermaker(s) worden geschat op 70 kEuro (STOWA en Unie van Waterschappen hebben bijdrage toegezegd). Onderdeel van het kwartier maken is inzicht genereren in benodigde middelen, organisatie en mogelijke bronnen voor sectorbrede uitrol.